

Борис ВУКИЋЕВИЋ*

ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ ПАПСКОГ ДИПЛОМАТСКОГ ПРЕДСТАВЉАЊА У СТРАНИМ ДРЖАВАМА ДО ЛАТЕРАНСКОГ СПОРАЗУМА 1929. ГОДИНЕ

Дјелатност и карактеристике институције нунција

Свету столицу у страним државама представљају папски дипломатски представници – нунцији. Израз нунције изведен је из латинске ријечи *nuntius* што значи гласник. Касније ће ова ријеч остати назив за папске амбасадоре да би их разликовали од осталих дипломатских представника, нарочито кад се узме у обзир да су они сматрани гласницима, носиоцима хришћанских духовних вриједности. Дуга историјска пракса одредила је дјелатност нунција. Уопштено речено, нунцији обављају двије врсте послова: са једне стране, они су папини амбасадори у држави намјештења, и у томе су по много чему налик другим амбасадорима, а са друге стране они су представници Римокатоличке цркве у датој држави. С тим у вези, у њихове послове спада обавјештавање ватиканске администрације, односно слање Државном секретаријату извјештаја о стању цркве у земљи намјештења, и обавјештавање о свим важнијим друштвеним питањима која се тичу Цркве и њене доктрине (нпр. абортус, еутаназија, истополни бракови, etc). Нунције такође помаже бискупима дјеловањем и савјетима, одржава блиске везе са бискупском конференцијом дате земље, предлаже кандидате за именовања и припрема процедуру за унапређења бискупа и промовише добре односе између цркве и државе кроз сарадњу са државним и локалним властима. Нунције има нарочито значајну улогу у припремању споразума и уговора (посебно су значајни конкордати) како билатералних, тако и мултилатералних (ових посљедњих, наравно, посебно ако се ради о дипломатским представницима Свете столице при некој међународној организацији).

* Аутор је асистент на Факултету политичких наука у Подгорици.

Статус нунција одређује не само канонско, већ и међународно право. Тако папски амбасадор ужива права као и остали амбасадори. На примјер - резиденција папског нунција има статус екстратериторијалности, што је потврђено за вријеме америчке интервенције у Панаму када се свргнути генерал Мануел Нориега склонио, уз сагласност нунција Себастијана Лаброе, у резиденцију нунција у Панаму Ситију, и тако постао недоступан панамским и америчким властима.¹

Нунције је увијек истовремено и титуларни надбискуп. Титуларни надбискуп је надбискуп Католичке цркве који није задужен за неку дијецезу. Титуларни бискупи могу бити и челници дикастерија Римске курије, бискупи емеритуси, помоћни бискупи, бискупи коадјутори и други, а понекад и надбискуп којег је црква деградирала јер није сагласна са његовим ставовима и дјеловањем. Као особа којој у опису посла стоји сарадња са локалним бискупима, којима је, као изасланик саме Апостолске столице надређен, било је логично да нунције добије надбискупску титулу. Са друге стране, због немогућности да он обавља истовремено и пасторску дужност у својој дијецези и буде нунције, нунцијима су се почеле давати титуле надбискупа надбискупија које више не постоје. На тај начин је постигнуто не само да он буде надбискуп, а остане неоптерећен пасторским обавезама, него и да се тако сачувају звања и називи некадашњих дијецеза које се сада налазе на територији држава које нијесу римокатоличке. Те дијецезе постојале су у ранохришћанско доба, а сада се, углавном, налазе на територији исламских земаља. Зато је назив за титуларне бискупе некад био "бискупи у невјерничким земљама" (*in partibus infidelum*). У новије доба користе се и називи дијецеза које су нестале, прерасле или се стопиле у новије, веће, дијецезе у хришћанским земљама.²

Обичај који је касније потврдио Бечки конгрес 1815. године, а потом и Бечка конвенција о дипломатским односима 1961. је да је у католичким (али и још неким) земљама нунције доајен дипломатског кора, односно има предност у дипломатском пресеансу у односу на друге дипломатске представнике³. Ово је свакако био успјех дипломатије Свете

¹ Msgr. Lopez Gallo, Pedro, *Papal nuncios enjoy the rights of ambassadors*, The B. C. Catholic, the official newspaper of the Archdiocese of Vancouver, September, 11, 2006.

² Тако је Пјер Луиђи Челата (Piero Luigi Celata), 1985. именован титуларним надбискупом Дукље (Duclea), а потом је вршио дужност нунција на Малти, затим у Сан Марину, Словенији, Турској и Белгији, да би 2002. био именован за секретара Понтификалног концила за интеррелигијски дијалог и вице-префекта Комисије за религијске односе са муслиманима.

³ Земље ЕУ у којима су нунцији истовремено и доајени дипломатског кора су Аустрија, Белгија, Чешка, Француска, Њемачка, Мађарска, Ирска, Италија, Литванија, Луксембург, Малта, Пољска, Португал, Румунија, Словачка, Словенија и Шпанија. Нунције

столице, с обзиром на слабљење њене моћи и утицаја у XIX и XX вијеку, а нарочито због чињенице да су на Бечком конгресу главну ријеч водиле једна већински православна (Русија), англиканска (Велика Британија) и протестантска земља (Пруска). Пресудан утицај на враћање значаја папској дипломатији вјероватно је било у Европи доминантно конзервативно, реакционарно осјећање, нарочито кад се узме у обзир однос који је републиканска, а касније Наполеонова Француска имала према Римокатоличкој цркви.⁴ Као разлог ове почасте која припада папским дипломатама наводи се чињеница да имају најдуготрајнију непрекинуту дипломатску традицију. Но, ово питање за многе земље остаје спорно. Привилегија се иначе односила само на право дипломатског првенства, без неког другог садржаја.⁵

Сједиште нунцијатуре је, по правилу, у главном граду државе приматељице, уз неке изузетке (попут Малте и Либана) из историјских и традиционалних разлога.

Нунцији се не постављају на одређени временски мандат, већ то зависи од папине воље и од околности. Иако се обично ради о периоду од четири до седам година, може се десити да један нунције остане у некој земљи и више од деценије⁶, а исто тако их има који су били нунцији

у Хрватској такође је доајен дипломатског кора. У Бугарској, на Кипру, у Данској, Естонији, Финској, Великој Британији, Грчкој, Летонији, Холандији и Шведској третира се као и било који други амбасадор. Све земље у којима је нунције доајен су већински католичке са изузетком Румуније, док ниједна од земаља у којима нунције није доајен нема велику католичку популацију.

⁴ На Бечком конгресу папу је представљао државни секретар, кардинал Консалви (Consalvi). Он се позивао на папин "религиозни квалитет", који га ставља изнад осталих владара, и на основу тога је захтијевао да се остави на снази традиција давања првенства његовим представницима. У знатно измијењеном времену и околностима, на Бечкој конференцији УН о дипломатским односима и имунитетима, одржаној 1961. године, на којој је учествовала 81 држава, ставове Свете столице заступао је msgr. Агостино Казароли (Agostino Casaroli), подсекретар Савјета за јавне послове. Он се више није позивао на религиозна својства папе, већ је истакао да Света столица заузима посебно мјесто у међународној заједници, да се бори за поштовање највиших моралних и духовних вриједности и да је она на неки начин савјест човјечанства, па због свега тога заслужује да њени дипломатски представници и даље уживају привилегију доајенског положаја.

⁵ Degan, Vladimir Đuro, *Međunarodno pravo*, Rijeka 2006, str. 309.

⁶ Апсолутно најдужи стаж у једном мјесту именована међу актуелним нунцијима има Јозеф Ковалчик (Józef Kowalczyk), папски нунције у Пољској откад је папско представништво у тој земљи унапријеђено са нивоа специјалне делегације на ниво нунцијатуре, 26. августа 1989. Ковалчик је иначе пољске националности, јер у дипломатији Свете столице не представља препреку ако је нунције поријеклом из земље именована, будући да све папске дипломате потичу из неке друге државе, али стављају интересе и принципе Свете столице испред других. Са друге стране, могуће су и друге комбинације, па је, на примјер, актуелни нунције у Алжиру родом са Тајвана. Два

у већем броју земаља, чак и на различитим континентима. Често када престану бити нунцији бивају промовисани у кардиналско звање.

Поред нунција, чланови дипломатске мисије Свете столице обично су аудитор (који има овлашћења у судској власти, јер одлучује о жалбама на рад бискупа), бар један секретар (зависно од величине и значаја нунцијатуре), а често, попут других амбасада, и савјетници и аташеи (природно, ради се обично о аташеу за културу, или односе са јавношћу, јер због своје природе Света столица не може имати војног или аташеа за одбрану, нити за привредна питања у својим амбасадама).

Нунцији по правилу завршавају Папску црквену академију (*Pontificia Academia Ecclesiastica*), основану 1701, најстарију дипломатску академију која данас постоји.⁷ Академија траје двије године за полазнике који су стекли докторско звање, а за остале три године. Сваки кандидат за упис мора имати већ стечено знање из канонског права и још неке области. Бискупске конференције предлажу Светој столици свештенике за које процијене да су погодни за вршење дипломатског позива. Главни предмети су: папска дипломатија, дипломатски стил и историја папске дипломатије.⁸ Области које будући нунцији изучавају такође обухватају међународно право, међународне односе и живе језике. Значај се придаје и њиховом даљем моралном, свештеничком и пасторалном формирању. Истиче се да је дипломата Свете столице посебан, јер је он “свештеник и свједок”.⁹ Познавање језика је нарочито важно, па се, иако је италијански *lingua franca* на Академији, од папских дипломата очекује да такође говоре француски и енглески језик. Од 101 нунција колико их тренутно има (акредитованих у 177 земаља) 90 је завршило ову Академију, а преосталих једанаест је имало искуство у Курији.¹⁰ Међу свршеним студентима Понтификалне еклезијатске академије налази се и пет папа.¹¹ Професор на Академији, а раније и њен студент, кардинал

нунција у Ирској такође су имала јако дуг стаж - по 20 година, од 1929. до 1949. и од 1969. до 1989. године. Посматрачи и делегати у међународним организацијама мијењају се још рјеђе - тако на примјер, стални посматрач при UNESCO-у Лоренцо Франа (Mons. Lorenzo Frana), од 1975. до 2002. године, Filipazzi, Antonio G, *Rappresentanze e rappresentanti pontifici dalla seconda metà del XX secolo*, Città del Vaticano, 2006, p. VIII

⁷ Vukadinović, Radovan, *Politika i diplomacija*, Zagreb 2004, str. 164.

⁸ Miščin, Danijel, *Temelji diplomacije Svete Stolice*, Zagreb 2006, str. 107.

⁹ Eterović, Nikola, *Pontifical Ecclesiastical Academy Celebrates 300 Years*, u: *L'Osservatore Romano*, Weekly Edition in English, 16 June 2004, p. 4.

¹⁰ Попут msgr. Фицџералда (Michael Louis Fitzgerald), нунција у Египту, који није завршио Академију, али га је за тај положај препоручило, поред искуства у Ватикану, и познавање арапског језика.

¹¹ Папе који су завршили Понтификалну еклезијатску академију су Карло Рецонико (Carlo Rezzonico, односно Клемент XIII), Анибале дела Ђенга (Annibale della Genga, Лав XII), Ђоакино Печи (Giacchino Pecci, Лав XIII), као и већ поменути Бенедикт

Такомо дела Кјеза (Giacomo della Chiesa), изабран је 1914. за папу као Бенедикт XV. Посљедњи алумни Академије који је постао папа је био кардинал Монтини, каснији папа Павле VI.

Интернунцији, пронунцији, отправници послова, апостолски делегати и други папски легати

Уобичајено је да једну земљу при Светој столици представља амбасадор, а за узврат Света столица именује у тој држави папског амбасадора - нунција. Међутим, специфичност Свете столице и међународних односа у којима она има односе различите природе са великим бројем држава, довела је до тога да поред институције нунција постоје (или су историјски постојали) и неки други институти.

Тако Бечка конвенција предвиђа да се шефови дипломатских мисија дијеле у три класе, и то:

- у првој класи су амбасадори или нунцији акредитовани код шефова држава,

- у другој класи су посланици, министри или интернунцији акредитовани код шефова држава, а

- у трећој класи су отправници послова акредитовани код министарства иностраних послова.¹²

Већ из ове класификације видимо да се нунцији изједначавају са амбасадорима, док интернунцији спадају у исту класу са опуномоћеним министрима. Интернунције је, дакле, имао ранг опуномоћеног министра.¹³ Раније је звање интернунција коришћено и за папске представнике који су *ad interim* вршили послове нунција уколико дуже вријеме није именован нови нунције. Ипак, најчешће је овај термин коришћен када би црква засновала дипломатске односе са неком државом. Обично би ти односи били започети на нижем нивоу, па би била основана интернунцијатура, да би касније, развојем и побољшањем односа она прерасла у представништво прве категорије, нунцијатуру. Мисија на челу са интернунцијем обично је имала мање чланова (некад само интернунцијевог секретара), али то није нужно био случај. Интернунцији су били именовани у земљама које су имале различит ниво односа са Светом столицом - од Чилеа и латиноамеричких земаља до земаља Бенелукса. Црквено звање интернунција у Холандији и Луксембургу по правилу је било прелатско, док су у Латинској Америци то најчешће били надби-

XV и Павле VI. http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/acdecclles/documents/pontefici-ex.htm

¹² Ђорђе Лопичић, *Дипломатија: зборник радова*, Београд 2006, стр. 387.

¹³ Cvrlje, Vjekoslav, *Vatikanska diplomacija*, Zagreb 1992, str. 39.

скупи. Нови Законик канонског права не познаје више институт интернунција. Сви интернунцији су одлуком Павла VI 1965. постали пронунцији. Привремени вршилац дужности шефа папске мисије је отправник послова, као што је случај и са другим државама.

Света столица има и отправнике послова, налик отправницима послова других земаља у међународним односима. То је обично израз специфичних односа државе приматељице и Свете столице. Тако је Света столица са амбасадорског нивоа прешла на ниво отправника послова са Републиком Кином (тј. Тајваном), у циљу отопљавања односа са Народном Републиком Кином.

Пракса познаје и могућност да Света столица именује шефа делегације за сталне радне контакте на нивоу влада, какав је био случај са Пољском.¹⁴

Као што је раније наведено, у многим, нарочито већински католичким земљама, како то предвиђа и Бечка конвенција, нунције је и доајен дипломатског кора. У оним земљама у којима папском представнику није признато доајенство дипломатског кора, он је носио титулу пронунција, што је пракса која је у посљедње двије деценије (од 1991. године) напуштена, те се и у тим земљама они називају нунцијима. Овај појам је раније коришћен у другом контексту, па тако Анте Црница каже да “ако је нунциј именован стожерником престаје бити нунциј. Остане ли даље у служби зове се пронунциј”.¹⁵ Ипак, овај израз није задржао то значење, већ је стављен у употребу у вријеме експанзије папске дипломатије, нарочито у земљама Трећег свијета у којима, због разних разлога папски представник није признат за доајена дипломатског кора. Из тих разлога Света столица у тим земљама није постављала представнике ранга вишег од интернунција. Након Концила, међутим, Света столица уводи појам пронунција, тако да су њена представништва у тим земљама била нунцијатуре, дакле представништва првог реда, али се представници зову пронунцији. Та је пракса прво примијењена у Пакистану, Египту, Кенији, Финској, Индонезији, Замбији, Сирији и Либерiji 1966. године.¹⁶ То је био случај и са Социјалистичком Федеративном Републиком Југославијом када су са њом размијењени дипломатски представници 1970. године. (Југославија је иначе била једина земља која је на Бечкој конференцији 1961. гласала против става

¹⁴ Ibid.

¹⁵ О. Ante Crnica, *Priručnik kanonskog prava katoličke Crkve*, Zagreb 1945, стр. XIX+442, према: Предраг Илић, *Установа про-нунција у дипломатском праву*, у: Дипломатија, зборник радова, стр. 347.

¹⁶ Илић, Предраг, *Установа про-нунција у дипломатском праву*, у: Дипломатија, зборник радова, стр. 348.

3. члана 16. Конвенције, који је давао право нунцијима да буду доајени без обзира на датум почетка мисије).

У суштини, пронунцији су се разликовали од нунција једино по титули, што је био само формални пут да Света столица направи разлику између оних држава које њеној дипломатији дају формалну предност у односу на остале и оних држава које то не чине. Као и нунцији, и пронунцији су имали двоструку функцију, црквену и државну, заузимали су исте позиције у црквеној хијерархији као и њихове колеге које су носиле титулу нунција, а такође су уживали све дипломатске повластице и имунитете као и остали амбасадори. Иначе, пронунције је, по правилима која важе за све амбасадоре (дакле, по датуму пријема), могао постати доајен дипломатског кора, но и тада би остао пронунције, јер његово првенство не би произишло из узрока које црква тражи. Занимљиво је да се првенство међу представницима страних држава при Светој столици одређује управо на начин којем се она противила кад је ријеч о њеним дипломатама. У случају преласка у земљу која даје папском представнику првенство, његова титула би одмах постала нунције, без других разлика у привилегијама и хијерахији цркве. Папско представништво се називало нунцијатура, без обзира ради ли се о сједишту нунција или пронунција.

Апостолска делегација представља папско представништво које није дипломатског карактера. Његова улога је првенствено вршење духовне функције у вези са положајем и дјеловањем Цркве у тој земљи. Поред духовне функције, код локалне цркве, апостолски делегати могу имати и функцију владиног изасланика, и бити, према договору између влада, уврштени у дипломатски кор.¹⁷ Апостолске делегације, историјски гледано, најчешће су представљале “пробни балон”, који би касније довео до отварања интернунцијатуре или нунцијатуре, са развојем односа са том државом, или пак до потпуног прекида, и укидања делегације. Апостолски делегат има исти црквени ранг као и нунције. Поред апостолских делегата, историја папске дипломатије познаје и друге видове папских легата (од лат. *lego, legare*, што значи послати). Папски легати слати су у име папе *ad hoc* на неки концил или сабор, да представљају папу, или пак у неку земљу да чувају јединство вјере и црквену дисциплину. Најстарији такви примјери су раније поменути папски легат на Никејском сабору 325. године, концилу у Сардики (данашњој Софији), 342/343, или изасланици папе Зосиме I који су 418. послати у Африку да ријеше нека црквена питања. Управо овакви легати прерашће у апокризијаре, који су три вијека заступали интересе папе, рјешавали

¹⁷ Cvrlje, op.cit., str. 39.

црквене проблеме, и борили се против јереси, а са сталним сједиштем на византијском двору. Разлика коју смо раније поменули ипак је постојала, будући да су апокризјари дјеловали и политички, и да су они били стални представници.

Остале врсте папских легата биле су:

- *legati nati*, легати чисто црквене природе, који су произашли из апостолских викара, насталих крајем IV вијека. Ова установа је настала да би се очувала дисциплина цркве. Први апостолски викар био је именован у Солуну. Касније су легати нати постојали и у многим другим црквеним сједиштима, у Француској, Њемачкој, Италији, и другдје. Постављањем неког прелата на неко црквено сједиште он је *ipso facto* постајао и папски легат, отуда име *legatus natus* (“рођени легат”, односно легат постанком). Они су имали већа овлашћења, но искључиво црквене природе - посјећивали су и пратили рад дијецеза у унутрашњости, одлучивали о именовању бискупа, посвећивању у звање, и слично. Њихове власти временом су, међутим, знатно смањене, те је овај институт *de facto* престао да постоји у XI стољећу. До данас су, међутим, остале неке формалне почасте које вуку коријене из тог доба: тако на примјер салцбуршки надбискуп има право да носи кардиналски пурпур, чак и у самом Риму.

- *legati missi*, који се јављају отприлике у вријеме када *legati nati* престају да постоје. Пошто институт *legatus natus* показује слабости, будући да легати нати генерално нијесу показали довољно воље и ангажмана да ријеше проблеме у мјестима гдје су били постављени, па су и сами знали показивати немарно и непримјерено понашање, папа одлучује слати посебне, *специјалне изасланике*, слате у одређену мисију са конкретним циљевима. Касније је назив *legatus missus* (што значи “послати легат”) коришћен за све посебне изасланике, као што су папини изасланици на некој церемонији, рецимо краљевском вјенчању, или крштењу, царској посјети, и слично. Из институције *legatus missus* у доброј мјери и институт нунција вуче поријекло. Назив је коришћен и за лица одређена да управљају одређеном провинцијом некадашње Папске државе, нпр. Урбином или Болоњом. Иако су и они били духовни великодостојници, ипак се радило о, у великој мјери, административној функцији. За њих је коришћен и назив *generales in provincia legati*;

- *legati a latere* или *legati de latere* (на латинском “од стране”, што значи од стране папе, наглашавајући блискост са папом, јер се радило о кардиналима који су служили у непосредној близини папе. Анте Црница, на примјер, преводи их као *побочни кардинали*, а Данијел Мишчин *изасланик побочник*), јесу легати највишег ранга који представљају папу као његови лични изасланици, његов *alter ego*. То су увијек карди-

нали, послати у мисије од велике важности, као што је био случај са кардиналом Капраром (Giovanni Battista Caprara) који је преговарао у папино име прије конкордата са Француском из 1801. Хијерархијски, испред свих легата били су *legati a latere*, потом *legati missi*, па *legati nati*. Легати а латере постоје и данас, а поред њих, као изасланици на свечаним слављима и скупштинама изасланици могу бити и изванредни посланици, којима је тачно одређен задатак који треба да обаве (рецимо на свечаној предсједничкој инаугурацији).

Конечно, средњовјековна легатска пракса познавала је и институт делегираних судија, *iudices delegati*, који су испитивали и пресуђивали спорове на терену.¹⁸ Они су у свему, сем у погледу случаја који им је био повјерен, били потчињени осталим легатима, и нијесу имали политичких или дипломатских овласти.

Бити папски легат била је велика част за црквене великодостојнике, тако да, од настанка легата до краја XII вијека само четворица од 18 папа нијесу били у некој легатској мисији.¹⁹ У једну мисију обично би ишао један легат, а понекад два или три, при чему би, најчешће, сви имали исти ранг. Свака црква или самостан (сем неких који су били привилегијама изузети) били су дужни пружити конак папском легату, и сносити трошкове његовог боравка. На крају мисије легат би папи подносио извјештај о њеним резултатима.

Према 367. члану Законика канонског права из 1983. дужност апостолског легата не престаје када је Апостолска столица упражњена, тј. када је *sede vacans*, већ само уколико је његов мандат истекао, када је информисан о опозиву, или је папа прихватио његову оставку.

Не постоје конзуларна представништва Свете столице, што је и природно с обзиром на њену природу и природу конзуларних односа.

Настанак и развој папских изасланстава и представништва

За дипломатију се обично каже да постоји откад постоје и саме државе. И онда када нијесу постојале државе у модерном смислу ријечи јавила се неопходност сарадње и остваривања међусобних контаката који нијесу стално (мада у то доба најчешће јесу били) ратови и сукоби ради освајања плијена, робља и територија. У старој Индији, у Мануовом законуку, а и у знаменитом епу Махабхарата има спомена изасланстава и преговарања²⁰. Ови облици контаката нарочито ће се развијати у ста-

¹⁸ Мајнарић, Ivan, *Ruka i oko gospodina pape - papinski legati u drugoj polovini XII. stoljeća*, u: *Croatica Cristiana Periodica*, br. 57, Zagreb 2006, str. 40.

¹⁹ Ibid, стр. 36.

²⁰ Тако према "Махабхарати", краљ који би убио посланика, заједно са својим министрима

рој Грчкој, гдје је настао институт проксена, изасланика, што је и било природно, будући да је у Грчкој тада, на невеликој територији постојао велики број државица - полиса. Своје специфичности тој првобитној дипломатској пракси даће касније Рим и Византија. Ипак, ниједна од ових земаља није познавала стално дипломатско представништво. Иако се обично сматра да је делегација миланског војводе Сфорце у Фиренци 1455. била прво стално дипломатско представништво, постоје мишљења, која нијесу потпуно без основа, да су први стални дипломатски представници постојали и много раније, и да су то били представници папе.

Папи, наиме, припада право слања својих изасланика како према другим црквама у различитим крајевима, тако и према другим државама и властима. То право не произлази само из канонских закона, већ и из саме његове улоге. Још у средњем вијеку постојале су двије врсте папиних изасланика. Апокризијари су били изасланици римског бискупа на двору византијског цара, а респонсалес су били представници Светог оца на црквеним саборима (тако се, када се говори да је најстарија дипломатска служба на свијету папска дипломатија, обично истиче да је већ на саборима почетком IV вијека - најчешће се наводи Никејски сабор 325. године - папа имао свога изасланика).²¹ Из овога проистиче да је улога првих била у великој мјери дипломатска (због чега и постоје мишљења да су то, у ствари, били први дипломатски представници у историји), док су други, ипак, првенствено имали религијску функцију. Не може се одредити тачно вријеме кад су се јавили стални папини представници у Константинопољу. Често се као први папски представник наводи Јулијан, који је био човјек од повјерења папе Светог Лава (440 - 461). Прије тога, Јулијан, надбискуп Коса, био је представник папе на сабору у Калцедону, након чега је остао у Константинопољу ради примјене одлука сабора. Папа му је дао два акредитивна писма - једно за локалну црквену хијерархију, односно патријарха Марциона, а друго за Теодосија, цара Источног римског царства. Два акредитивна писма указују да је већ тада постојала дуална природа папског посланика, што ће се одржати до данас. Свакако, његово дјеловање није било много налик дјеловању каснијих и данашњих папских представника, но ипак се може повући вертикала све до тога доба. Међу првима се често наводи и папа Гргур Велики, који је, прије него што је постао папа 590. године више година био у папској служби као изасланик папе код византијског цара. Он је на то мјесто изабран јер је као префект града Рима раније у

ишао би у пакао. Јанковић, Бранимир М, *Порекло и развој дипломатије*, у: Лопичић, Борђије, *Дипломатија: зборник радова*, Београд 2006.

²¹ Bozanić, Josip, *Proslov kardinala Josipa Bozanića*, kardinala zagrebačkog, у: Miščin, Danijel, *Temelji diplomacije Svete Stolice*, str. 12 - 13.

својој каријери имао велико искуство у рјешавању друштвених питања и међуљудских односа.²²

Богдан Кризман наводи да стални папини представници постоје у Византији од V стољећа. То су били представници које су упућивали патријарси главних цркава у Цариград, као и један другоме међусобно. Након што сви они, сем цариградског патријарха, губе на значају, апокризијари постају папски представници на царском двору, што остају до шизме, расцјепа цркве на римокатоличку и православну, што се догодило 1054. године. Кризман међутим негира (а то је распрострањено мишљење и код других историчара дипломатије), да са њима почиње раздобље сталних дипломатских представништава у историји дипломатије, јер тврди да су они били црквени представници, и нијесу имали акредитације дипломатских представника.²³

Ипак, апокризијари су имали, поред црквених, и политичке задатке. Они су дјеловали и као папини политички посматрачи који су имали задатак да обавјештавају папу о политичкој ситуацији у Византији. Они су имали и посебне повластице, међу којима је нарочито значајно било право да директно опште са царем. О значају ове титуле говори и чињеница да је више апокризијара касније изабрано за папу.

Независно од тога да ли су у формалном смислу они могли бити сматрани представницима једне стране земље, а не представницима Цркве, као и колико су њихови послови упоредиви са пословима које ће неколико вјекова касније обављати представници Венеције (“мајке дипломатије”), Фиренце, Ђенове, и других држава, непобитна је чињеница да су они били представници једног субјекта у међународним односима, Свете столице, и папе лично, а он је ипак био и свјетовни владар (од VIII вијека) једне државе, папске. Стога се, када се говори о историјском развоју дипломатије и дипломатске праксе, никако не смије заобићи ни ова појава, која је, без обзира на форме, ипак била вјесник онога што ће, у бити, дипломатско представништво бити кроз низ наредних стољећа, а то је - представљање свог владара на двору владара друге државе. Папска дипломатија ће стољећима бити примјер многим западно-европским дворovima и на њих вршити снажан утицај.²⁴ Касније, током касног средњег вијека, папе ће у стране земље слати своје изасланике, назване легати, но ни они неће бити стални представници, и имаће да

²² Sodano, Angelo, *The Holy See's Presence in International Affairs*, Setton Hall Journal of Diplomacy and International Relations, Winter/Spring 2001, p. 89

²³ Кризман, Богдан, *Историјски развој дипломатије*, у: Лопичић, Ђорђевић, Дипломатија: зборник радова, Београд 2006, стр. 53 - 54.

²⁴ Јанковић, Бранимир, М, *op. cit.* стр. 29. Старији аутори, међутим, пишући о историји дипломатије, када говоре о раној папској дипломатији често су контрадикторни и нејасни. Тако нпр. Јанковић за апокризијаре користи термин “апроксимарије”.

изврше тачно одређене задатке. Институција апокризијара престала је да постоји у VIII вијеку, када је папа повукао свог изасланика у јеку сукоба између иконофила и иконобораца у Византији. За вријеме папе Лава III (795-816) на кратко је ова пракса обновљена, али не више на византијском него на франачком царском двору, но проблеми и цијепање у које ово царство улази након смрти Карла Великог спријечили су даљи развој ове институције и нестала је потреба за њом.

Премда у средњем вијеку још нијесу постојали стални папски представници, ипак је вриједно помена, а о томе ће бити говора и нешто касније, да су постојале различите врсте папских легата. Колико су далеко допирали папски контакти показују и не тако ријетке мисије чак и у далеке азијске земље. Тако је папа Иноћентије IV 1245. послао Ђованија да Пиан дел Карпине (*Giovanni da Pian del Carpine*) у мисију код монголског кана (између осталог, Монголи су сматрани за могућег савезника у рату са муслиманима). Исто тако, као одговор на мисију кинеског цара у Авињону, папа Јован XXII је послао, са поклонима, мисију коју је предводио Ђовани де Марињоли (*Giovanni de Marignolli*) у Пекинг 1338. године. Слиједили су и други контакти, али још увијек не и поновно оснивање сталних представништава.

Нити термин нунције, нити његова дјелатност и функције нијесу настали неким одређеним актом или одлуком, већ су плод историјских околности и дипломатске праксе. Термин нунције користи се у XIV вијеку (*nuntii apostolici*) за скупљаче пореза за папу и његов двор, али и за одређене људе од повјерења који су за папу вршили одређене мисије на страни. Надолажењем реформације, њихов се број повећао, и јавила се потреба за сталним представништвима, што ће се први пут коначно догодити у Венецији 1500. године (гдје је папа Александар VI поставио Анђела Леонинија (*Angelo Leonini*)), а потом је услиједило и успостављање нунцијатура у Шпанији, Португалу, Француској, Напуљу и Великој Британији. Разлози за успостављање сталних дипломатских представништава баш у овом периоду били су, поред чињенице да управо крајем XV вијека настају стална представништва и других земаља, посебно италијанских, и жеља да се ојача папин утицај на страни, због угрожености Папске државе од стране других италијанских држава, а католичког свијета уопште од стране надлазеће османске силе која се ближила свом врхунцу. Многи папски дипломатски представници шти-тили су тада интересе папе као локалног владара и његове породице, будући да су папе у то вријеме биле биране из моћних владарских породица (попут Борџија, Медичи, де ла Ровере). Касније ће папе Павле III и Гргур XIII учврстити религијску димензију нунцијевог позива и истиснути из службе до тада постојеће нунције - лаике.

Касније су спољни догађаји, првенствено реформацијски покрет који се ширио Европом (и као посљедица тога, талас контрареформације који је покренула Католичка црква, али и неки европски владари), као и промјене у унутрашњој организацији (чињеница да је 1537. папа Павле III пренио дужност обављања папске кореспонденције са свог личног секретара на кардинала Алесандра Фарнезеа (Alessandro Farnese), условили да се из Државног секретаријата уклони до тада релативно приватна природа папске комуникације са иностраним дворовима. Сва је то довело до учвршћивања сталних изасланстава и до ширења њиховог броја.

Ширење дипломатске мреже Свете столице од XVI до XX вијека

Када је папа Александар VI поставио свог сталног представника у Венецији 1500. године вјероватно није могао претпоставити да ће, пола миленијума касније, у дипломатској служби Свете столице бити више од 100 нунција, који ће одржавати дипломатске односе са скоро 180 држава свијета, међу којима су јако удаљене земље за које се на крају XV вијека није ни знало да постоје. Папска дипломатија је заиста прошла дуг пут, који је био праћен успонима и падовима, и на који је утицала више ситуација у међународним односима него у самој организацији Римокатоличке цркве. Но, и она сама се морала супротставити бројним изазовима, попут реформације, ширења идеја Француске револуције или побједи социјализма у Источној и Централној Европи. Успон броја папских дипломата зато не представља одраз јачања значаја Свете столице, који је, непобитно, и данас велики, већ израз њеног прилагођавања времену, у коме је, некад и за сам њен опстанак, било неопходно да се њен глас више чује, и да се она директно повезује са центрима моћи. Само успостављање сталних изасланстава Папске државе у другим италијанским земљама није било ништа ново - многе од њих, укључујући Венецију, Напуљ, Фиренцу, Милано, Ђенову, Савоју и друге, имале су посланике у Риму. Размјена изасланстава јавила се као нужност у сталној атмосфери напетости и нестабилне равнотеже на Полуострву.

Након што је Света столица отворила представништво у Венецији, услиједило је слање нунција и у друге значајне центре тога времена. Тако је Папска држава слиједила пут којим су још од раније ишле друге италијанске државе - у бурним деценијама на прелазу из XV у XVI вијек Милано и Напуљ, а онда и остале државе, процијениле су да ће њихове позиције, у освит француске инвазије, бити боље заштићене ако буду имале сталне изасланике у Мадриду, Лондону и на царском двору у Њемачкој. Тако је у Шпанији папски сакупљач пореза Ђова-

ни Руфо деи Теодоли (Giovanni Ruffo dei Teodoli) имао и дипломатска овлашћења. Међу његовим насљедницима подијељене су надлежности, тако да је један имао фискалне, а други, који је већ био прави нунције, политичке, односно дипломатску пуномоћ. Иначе, утицај на настанак нунцијатура имала је пракса сакупљања пореза, што је нарочито случај са, поред шпанске, нунцијатурама у Португалу, Венецији, Њемачкој и Пољској. Ипак, нунцијев посао био је много комплекснији од посла пуког порезника. Нунцији су били задужени за спровођење реформи клерикалних обичаја, преговарање и склапање уговора између Римске курије и владара, покретање крсташких ратова, и регрутовање војника за папу. Исто тако, преко нунција се Црква сукобљавала са нарастајућом снагом држава, односно свјетовних владара, па су одбрана црквене јурисдикције и права Свете столице од све већих захтјева монархија тражили од папиних представника појачану активност.²⁵

Први нунције у Француској био је Леоне Лудовико ди Каноса (Leone Ludovico di Canossa), представник од 1514. до 1517. Нунцијатура у Француској без прекида ће дјеловати до Француске револуције, када долази до познатог захлађења у иначе често компликованим односима између папе и француских власти. Деветнаести и прву половину двадесетог вијека такође ће обиљежити периоди сукоба и захлађења, у којима ће чак, као на примјер током бурних 1848. и 1871. године, париски надбискуп страдати на улицама тог града.²⁶

Од 1511. Света столица имала је представника у Њемачкој, када је Лоренцо Кампеђо (Lorenzo Campeggio) послат на царски двор од стране папе Јулија II, што је 1513. потврдио папа Лав X. Нунције је, у складу са тадашњом праксом, био акредитован код владара, цара Карла V, тако да га је често пратио, без обзира гдје се налазило његово средиште у тој, тада највећој, европској држави. Ускоро је отворена нунцијатура и код цара Фердинанда, у Аустрији, слањем Лоренца Пимпинеле (Lorenzo Pimpinella) 1524. године. Након Тридентског концила (одржаног у сјеверноиталијанском граду Тренту, са прекидима 1545-1563), отворен је низ нових представништава. Тако су послати представници у Пијемонт, Милано, Тоскану и Напуљ. Нунцији су обично потицали из племићких или патрицијских породица, и били су најчешће црквеног или правничког образовања.

До ширења мреже представника долази и у јужним њемачким земљама. Ово је био израз одлука Тридентског концила који је дао нови

²⁵ Giordano, Silvano, *Papinska diplomacija između XV i XVI. stoljeća*, u: Hrvatska srednjovjekovna diplomacija, Zbornik Diplomske akademije, sv. 2, Zagreb, 1999, str. 62.

²⁶ Riccardi, Andrea, Prefazione di *Storia della Chiesa : I cattolici e le chiese cristiane durante il pontificato di Giovanni Paolo II (1978 - 2005)*, Milano, 2006, p. 12.

подстицај контрареформацији, и одређивању црквених догми у конзервативнијем духу, како би се нагласиле разлике од реформисане цркве. У Њемачкој нарочито долази до сукоба за превласт између двају сукобљених страна, тако да је присуство папских представника сматрано више него неопходно. Тамошње нунцијатуре биле су дефинисане као “нунцијатуре реформе”, и у њима су задаци пасторалне природе преовладавали над задацима политичке природе.²⁷ Тако је 1573. Бартоломео Порција (Bartolomeo Porzia) именован за нунција у Салцбургу, Тиролу и Баварској, а 1580. је постављен и нунције у Штајерској. Године 1579. бискуп Бономини постављен је за представника у Швајцарској, у којој су вјерски сукоби били такође јако изражени.²⁸ У ово вријеме оснивају се и нунцијатуре у Пољској и Португалу (које реформација никад није угрозила), затим у Келну 1584. за Рајнску област, а од 1596. и у Низо-земској, са сједиштем у Бриселу.²⁹

При одласку у мјесто именовања нунције је добијао низ службених писама. Поред акредитивног писма које је било упућено владару, написано у свечаном облику, а садржало разлог мисије, име нунција, са његовим титулама и врлинама, друга писма су била упућена владаревој супрузи, и другим великодостојницима на двору. Било је и писама остављених без наслова - *brevia in albis*, како би га нунције могао накнадно попунити по потреби, а прилагао се и пасош.³⁰ Нунције је са собом носио и упутства за рад која су га упознавала са ситуацијом у земљи постављења које је састављао Државни секретаријат. Нунцији су редовно размјењивали писма са Римом. За свако посебно питање писали су посебно писмо, и слали их сваких неколико дана. Одговори из Рима стизали би рјеђе и обично би обухватили више питања одједном, а ако су подаци били нарочито тајни, писма или дјелови писама били би шифрирани.

Током XVI вијека формира се, поред нунција, и остала дипломатска и техничка служба у нунцијатури. Тако се око нунција формирала “породица”, при чему су “горњу”, административну породицу сачињавали аудитор, тј. правник, састављач писама, коморник, биљежник, тумач, капелани, пажеви и нунцијев секретар. Административно особље бавило се радом два главна дијела нунцијатуре - судом и канцеларијом. “Доњу” породицу сачињавала је послуга - кувар, конобари, кухињско

²⁷ Giordano, Silvano, op. cit., str. 64.

²⁸ Подсјетимо да су међу водећим реформаторима тог времена били Улрих Цвингли (Huldrych Zwingli) из Цириха и Жан Калвин (Jean Calvin) из Женева.

²⁹ www.newadvent.org/cathen/11160a.htm, *Catholic Encyclopedia*, 1913, multiple editors, online edition

³⁰ Giordano, Silvano, op. cit., str. 65.

особље, коњушари и чистачи. Нунцијатуре нијесу имале сталну зграду (с обзиром да су били акредитовани код владара, а у то доба двор је често мијењао сједиште, то би иначе било тешко постићи), већ је простор изнајмљиван што је изискивало не мала средства. До почетка XVII вијека само су велике нунцијатуре у Паризу, Мадриду и Бечу имале сопствене зграде у којима су биле смјештене канцеларије и станови за двадесет до тридесет особа.

Што се тиче односа између Свете столице и Енглеске, између њих су постојали дипломатски односи од 1479. када је Џон Ширвуд (John Sheerwood) постављен за енглеског амбасадора код папе. То је био први резидентни амбасадор у историји енглеске дипломатије.³¹ У Енглеској су постојали папски легати, мада нунције није именован. Односи су прекинути 1534, након сукоба Хенрија VIII (који је до тада био присталица контрареформације) и папе, настављени у вријеме Хенријеве кћери Мери Тјудор, која је била ватрена католикиња, а онда поново прекинути. Тек у вријеме Џемса II, 1687. године, именован је Фердинандо д'Ада (Ferdinando d'Adda) за нунција, но и то је било кратког вијека, пошто је Џемс II, омрзнут због његове римокатоличке вјере, а између осталог управо и због јачања веза са папом, ускоро свргнут и замијењен ћерком, Мери II и рођаком Вилемом III, на енглеском пријестољу. Односи папске и енглеске дипломатије, дакле, дубоко су осликавали компликоване односе англиканске цркве, односно њеног поглавара - краљице или краља Енглеске и Римокатоличке цркве, односно папе.

Док су у већини католичких земаља нунцији непрекидно вршили своју дјелатност од установљавања сталних папских представништава, истовремено у XIX вијеку долази до отварања низа нових нунцијатура. На то је утицала и стабилизација позиција Свете столице након Наполеонових ратова.

Разлог за отварање нових нунцијатура је и чињеница да је у другој и трећој деценији XIX стољећа дошло до стицања независности многих држава у Централној и Јужној Америци, бивших шпанских и португалских колонија, у којима је већина становништва била католичке вјере. Зато је логично што је Црква, упоредо са консолидацијом своје спољнополитичке позиције у Европи, која је била ослабљена у деценијама Наполеонових ратова, у којима су и дипломатски односи са неким земљама били прекинути, кренула у јачање дипломатских веза са новонасталим државама. Први папски представник у бившим шпанским колонијама (а други у Америци уопште) био је апостолски делегат у Бототи, од 1835, који је носио титулу делегата "*tum in dicta Republica, tum*

³¹ www.fco.gov.uk

*in omnibus Americae Meridionalis regionibus excepto Brasiliae imperio*³². Након прекида односа 1853 - 1881, уздигнут је на ранг нунција 1917. Након Боготе, током XIX вијека формиране су, прво делегације, а потом су именовани интернунцији, који су касније уздигнути у ранг нунција, и у другим јужноамеричким и централноамеричким пријестоницама.

Сплет околности је учинио да историја дипломатског представљања Свете столице у Мексику изгледа нешто другачије. Наиме, на захтјев мексичког императора Максимилијана³³, као и француског цара Наполеона III и белгијског краља, папа Пије IX именовано је апостолског нунција у (тада) Мексичкој Царевини 1864. Ипак, већ 1865, услед тивњајућих сукоба у Мексику, а да није ефективно ни почео своју мисију, нунције напушта ту земљу, која ускоро поново постаје република. Од тада до краја XIX вијека Света столица није имала представника у Мексику, а онда ће услиједити низ представника различитих звања.³⁴ Тек 1992. апостолска делегација ће бити уздигнута на ранг нунцијатуре.

Први папски представник у Африци послат је у Либерију, са отварањем отправништва послова 1927. У тој деценији Света столица успоставља односе и шаље нунције или апостолске делегате и у низ новонасталих централноевропских и источноевропских држава: Мађарску, Чехословачку³⁵, Пољску, Краљевину СХС, Литванију, Летонију, Естонију и Румунију. Можемо, дакле, примијетити да је дипломатска мрежа Свете столице изразито развијана током XIX и у првој половини XX вијека, што је пратило и промјене у међународним односима из тога времена. Најважнији догађај из тог доба био је успостављање дипломатских односа са Италијом, до чега је дошло након дугих преговора са Мусолинијевом владом. Иако је, као што смо видјели, Света столица имала читав низ представника у италијанским земљама, међу којима је и први нунције у модерном времену уопште, ипак, због односа уједињене Италије и папе (који се прогласио “ватиканским сужњем”), није дошло до размјене дипломатских представника. Нарочито током Првог свјетског рата односи између Италије и Свете столице били су заоштрени, по-

³² “како у тој држави, тако и у свим земљама Јужне Америке, сем Бразилске империје”

³³ Blumberg, Arnold, *The Mexican Empire and the Vatican, 1863 - 1867*, u: *The Americas*, Vol. 28, No. 1 (July 1971), p. 1.

³⁴ Од 1896. до 1899. имаће титулу *visitatore*, 1902. папски представник ће бити тамо у “специјалној мисији” а од 1904. постојаће апостолска делегација, некад на челу са делегатом, а некад вршиоцем дужности, док је у неким периодима за односе са Мексиком био задужен представник у Вашингтону. Marchi, Giuseppe de, *Le Nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, Roma, 1957, p. 173

³⁵ Света столица је спадала у групу земаља које су одржавале званичне дипломатске односе и са независном Словачком државом која је постојала од 1939. до 1945. а која је била *de facto* њемачка сателитска земља која је формирана противно међународном праву и без изражене воље грађана.

себно након италијанског ступања у рат на страни Антанте. Приједлог Свете столице по коме би *римско питање* било ријешено разговорима и преговорима између католичких земаља и Италије био је за Италију неприхватљив јер би значио интернационализацију тог питања, а са друге стране, на њега су благонаклоно и пријатељски гледале Централне силе. Италијанска влада такође је чинила све да онемогући евентуално присуство Свете столице на мировној конференцији након завршетка рата. Такође, чланом 15. Лондонског споразума, којим је договорено италијанско приступање Антанти, било је предвиђено да Велика Британија, Француска и Русија пруже подршку Италији у спречавању било какве иницијативе Свете столице која би имала за циљ закључење мира или доношење резолуције о било ком питању које се тиче рата. У том смислу они нијесу одговорили на папину мировну ноту од 1. августа 1917. године.³⁶ Први свјетски рат свакако није био успјешно вријеме за папску дипломатију, а односи са Италијом поправиће се тек након доласка Мусолинија на власт. Након вишегодишњих преговора, 11. фебруара 1929. склопљен је Латерански споразум којим су успостављени пуни дипломатски односи између Свете столице и Краљевине Италије, а формирана је и Држава ватиканског града, као материјална гаранција суверенитета Свете столице у међународним односима. Након Латеранског споразума, Франческо Боргонђини (Francesco Borgongini) именован је за папског нунција у Риму, 7. јуна 1929. и ту је дужност вршио све до 1953. када је именован за кардинала. Овим помирењем, које је прогласио папа Пије XI, Бог је враћен Италији, а Италија је враћена Богу. Упркос експанзији дипломатије, и изласку Свете столице на свјетску дипломатску позорницу, у Америци, а касније Африци и Азији, ипак је рјешење Римског питања и успостављање нормалних дипломатских односа са Италијом најзначајнији догађај.

Још један податак треба да буде истакнут - као што можемо видјети посматрајући историјски развој нунцијатура, није било никакве промјене у међународној позицији Свете столице прије 1870. године, када је она изгубила суверенитет над Римом, или након 1929. године. Света столица је одржавала дипломатске односе у пуном капацитету, чак, као што смо видјели, и отварала нове нунцијатуре и слала нунције, како у првој половини XIX вијека, кад је постојала Папска држава, тако и након освајања Рима, и даље, након стварања Државе ватиканског града и Латеранског споразума. То је још један доказ да је Света столица специфичан субјект међународних односа, и да њена улога у дипломатији није везана и не зависи од неке територије. Нико није озбиљно доводио

³⁶ Живојиновић, Драгољуб Р, *Ватикан и први светски рат*, Београд - Цетиње 1978, стр. 190 - 198.

у питање право папе да шаље и прима дипломатске представнике у периоду када је држава, чији је он владар био, престала да постоји.

Boris VUKIĆEVIĆ

HISTORICAL DEVELOPMENT OF PAPAL DIPLOMATIC REPRESENTATIONS UNTIL LATERAN ACCORDS OF 1929

Summary

Papal ambassador is called nuncio. The term nuncio means messenger, and it is used as a name for papal ambassadors from the beginning of XVI century. Nuncios represent the Holy See in other countries, usually with the ecclesiastical rank of titular archbishop, but they also serve as a liaison with the Roman Catholic Church in the country of their accreditation.

First papal envoys represented Pope on church councils as early as in fourth century. Later on, papal representatives to Byzantine emperor, called apocrisiaries were sent. It was important position in the Holy See's hierarchy, and some of the apocrisiaries became popes. First modern papal ambassador, Apostolic Nuncio to Venice, was named in 1500. Many other followed, including papal nuncios to other Italian countries, France, Spain, and, particularly after Reformation, to German countries. Number of nunciatures across the globe has risen significantly in XIX century, and position of the Holy See in international relations was further improved after Lateran Accords with Italy were signed on February 11, 1929.